

Fejős Edina

A mediális ige – kitekintés a nemzetközi szakirodalomra

1. A mediális ige fogalma a magyar szakirodalomban, a terminus eredete. A mediális ige fogalma nemcsak a magyar, hanem a külföldi szakirodalomban is bőven kutatott, számos problémát felvető kérdés. Dolgozatomban szeretnék betekintést nyújtani abba, miként határozzák meg külföldi szerzők a mediális ige fogalmát. A medialitás fogalmának bonyolultsága, komplexitása az igenem történetének rövid áttekintéséből is kiviláglik.

A mediális ige fogalma már az ókori grammatikákban ismeretes volt. A kiindulás grammatikai ebben az esetben, az igeek ragozási paradigmája határozta meg azok igenemi besorolását (Fagan 1992: 1). Jelentésüket tekintve a mediális igeek átmenetiek, csoportjuk az aktív és a passzív igeek között helyezkedik el. Azonban – mint arra Signes-Codoner, több évszázad görög grammatikáinak tanulmányozása alapján rámutat – az átmenetiség fogalmának értelmezése korántsem volt egységes a görög grammatikákban. Bizonyos szerzők például úgy tartották, hogy a mediális igeek jelentése szövegkörnyezettől függően lehet aktív vagy passzív, mások meghatározásai alapján úgy tűnik, a ragozási csoport bizonyos igei egyértelműen aktív, mások egyértelműen passzív jelentésűek (Signes-Codoner 2005).

A mediális igeek történetével a magyar szakirodalomban magam is foglalkoztam (Fejős 2005), rámutatva arra, hogy a magyar grammatikák nem egységesek a mediális igeek megítélésének tekintetében. Három korszakot különböztettem meg az alapján, hogy szerepel-e az időszak nyelvtanaiban a mediális ige fogalma, vagy sem. Az első korszak Sylvester János 1539-ben megjelent grammatikájával kezdődik, s a XIX. század második feléig tart. Néhány kivételtől eltekintve a korszak nyelvtanai ismerik a mediális ige fogalmát, ami alatt azonban az esetek egy részében tárgyatlan, más részében ikes igtét értenek, s akad olyan szerző is, aki a mediális igtét jelentése alapján határozza meg. Talán éppen a fogalom meghatározásainak nehézsége, másrészt pedig bizonyosan a német grammatikaírás hatása eredményezte azt, hogy a második korszakban, amely a XIX. század második felében vette kezdetét, nem szerepelt nyelvtanokban a mediális fogalma. Helyére a visszaható igeek csoportja került, amely azonban korántsem volt egységes kategória, számos kivételt tartalmazott, amelyeket a korszak nyelvtanaiban ún. álvisszaható igeeknek minősítettek.

A mediális ige fogalmát Károly Sándor elevenítette fel, ő azonban a mediálisoknak csupán egy csoportját, az ún. mediopasszívokat illesztette be igenem-rendszerezésébe (Károly 1967). Az ő munkájából kiindulva E. Abaffy Erzsébet határozta meg bővebben és

részletesebben a mediális igeek körét. Megállapítása szerint a mediálisok átmenetet alkotnak a cselekvő és a szenvedő igenem között. Négy csoportot állított fel, melyek közül az első a passzívokhoz, a negyedik pedig az aktívokhoz áll a közel. A négy csoport a következő:

1. Állapotváltozást kifejező cselekvő tárgyias igeékből transzformálható *-ódik/-ődik* képzős mediálisok.

2. Állapotváltozást kifejező kauzatív igeékből transzformálható mediálisok. Tipikus képzők: *-ul, -dik, -kodik*.

3. Állapotváltozást és állapotot kifejező igeek, amelyeknek nincs transzformációs párjuk, azaz nem alkothatunk olyan cselekvő vagy műveltető, a mediális igevel azonos tövű igees mondatot, amelynek a jelentése azonos a mediális igtet tartalmazó mondatdal. Képzők: *-ul, -ik*, de vannak köztük képzőtlenek is.

4. Történést kifejező igeek, amelyek szövegkörnyezettől függően egyaránt lehetnek aktívok és mediálisok is. (E. Abaffy 1978.)

A mediálisok természetéről a későbbiekben többek között H. Tóth Tibor (1996) és Forgács Tamás (1998) gondolkodott tovább, egymással is vitát folytatva. H. Tóth Tibor egy olyan szempontrendszerrel képzelt el, amelyben az igenemeket a tranzitivitás, az aktivitás és a ráhatottság jegyei jellemzik. Ebben a szempontrendszerben a mediális igeek [-akt] és [-tr] jegyűek, azaz az aktivitás és a tranzitivitás hiánya jellemzi őket. Forgács Tamás azt hangsúlyozza, hogy az igenem elsősorban szemantikai kategória, a jelentés bizonyos aspektusai (például a szándékosság vagy a szándéktalanság) döntik el egy-egy ige igenemét.

Lengyel Klára a cselekvő igeekkel állítja szembe a mediálisokat; a cselekvők szándékos cselekvést fejeznek ki (Lengyel 2000: 84), a mediálisok jelentése pedig történés, állapot vagy állapotváltozás (uo. 85). Magát az igenemet olyan komplex szemantikai-szintaktikai kategóriának tekinti, amelynek csoportjaiba nem feltétlenül sorolható be minden egyes ige (uo. 83–84).

A fentebb említett szerzők egyaránt E. Abaffy megállapításából indulnak ki, elképzelésük hasonló a mediális igeekről, s csupán a részletekben nem értenek egyet. A magyar szakirodalomban Havas Ferenc képvisel gyökeresen más nézeteket (Havas 2005), az ő megállapításai más alapon nyugszanak. Véleménye szerint a mediális ige által kifejezett fejlemény legfontosabb jellemzője az, hogy nem terjed túl az ige szemantikai határain. E szerint a definíció szerint a mediális igeek tartománya jóval tágabb, mint a fentebb ismertetett szerzőkéi esetében; ez alapján olyan igeek is a mediálisok közé sorolhatók, amelyek a többi szerző elgondolása alapján egyértelműen a cselekvő vagy a visszaható igenemi kategóriába kerülnek.

2. Kitekintés a külföldi szakirodalomra. A mai külföldi szakirodalomban két elképzelés látszik kikristályosodni a mediális igékkel kapcsolatosan; egy generatív és egy kognitív alapú megközelítés. A következőkben ezzel kapcsolatban világítok rá néhány problémára.

2.1 A mediális igék generatív szempontú megközelítése. A generatív megközelítés meglehetősen elterjedt, több szerző viszonylag nagyszámú cikke foglalkozik az elmélet elemzésével, finomításával. Legrészletesebben Sarah M. B. Fagan írt róla a *The syntax and semantics of middle constructions* című monográfiájában (Fagan 1992).

Az elképzelés alapja, hogy a mediális igék (*middle*) mindig tranzitív igékből képezhetők. A mediális mellett ezek a szerzők használnak egy, a magyar grammatikákban nem használatos fogalmat, az ergatív ige (*ergative*) fogalmát. A *middle* és az *ergative* különböznek egymástól, van azonban egy összefoglaló tulajdonságuk: ellentétben a cselekvő igékkel alanyuk nem ágens, hanem patiens vagy jellemzett.¹ Nézzünk mindkettőre példát a Keyser–Roeper szerzőpáros egyik tanulmányából (Keyser–Roeper 1984).

Tranzitív: *The sun melted the ice. A nap megolvastotta a jeget.* → Ergatív: *The ice melted. A jég megolvadt.*

Tranzitív: *Someone paints the floor. Valaki festi a padlót.* Middle: *The floor paints easily. A padló könnyen festődik/festhető.*

Hasonlóképpen a cselekvő tranzitív és a passzív is párhuzamba állítható:

Tranzitív: *Bill hit John. Bill megütötte John-t.* → Passzív: *John was hit (by Bill). John megütközött (Bill által).*

Mindhárom mondatpárra jellemző, hogy tranzitív mondatok tárgyai nem ágensi szerepű alanyként jelennek meg a mondatpárok második tagjában.

Különbségek is vannak azonban, amelyek az ágens szerepével függenek össze. A passzív (az angolban) megengedi, a *middle* és az *ergative* azonban nem engedi meg az ágens jelenlétét. Ennek ellenére a *middle* esetében odaértjük az ágenst, amire bizonyíték, hogy a tranzitív pármondat szándékosan cselekvő alanyt tartalmaz (*someone*, azaz *valaki*). Ez az ágens azonban a *middle* igét tartalmazó mondatban nem jelenhet meg. Véleményem szerint ennek az az oka, hogy ebben az esetben – ellentétben a tranzitív-ergatív és a tranzitív-passzív párokkal – a két mondat csak látszólag tekinthető transzformációs párnak. Jelentésük azonban más; a tranzitív igéjű mondat egy konkrét helyzetet ír le, míg a *middle* igés mondat általános megállapítást tartalmaz. Ezért is jelent nehézséget a fordítás: az általános jelentéstartalom

¹ A tematikus szerepekről magyarul ld. Komlósy 1992: 358–363.

valóban kifejezhető *-odik/-ődik* képzős mediális igével (*festődik*), a jelentéstartalmat a magyarban azonban jobban lefedi a *-ható* képzős melléknévi igenév.

Az ergatív esetében viszont nincs odaértve az ágens. Keyser és Roeper egy tesztet használnak a *middle* és az *ergative* igék elkülönítésére. Az *ergative* igék esetében a mondatba illeszthetjük az *all by itself* (*magától*) kifejezést, míg a mediális igék esetében nem (Keyser–Roeper 1984: 404–5).

Ergatív: *The boat sank all by itself. A hajó elsüllyedt magától.*

Middle: **The floor paints all by itself. *A padló festődik magától.*

Tehát az *ergative* mondattal kifejezett esemény végbemehet magától, a *middle* mondattal kifejezett azonban nem, itt feltételezhetünk egy ágens típusú, nyelviileg ki nem fejezhető szereplőt.

Az ágens kitehetőségére vonatkozó észrevétel egybecseng azzal a megállapítással, amelyet a magyar szakirodalomban E. Abaffy is megfogalmazott: „a mediális igék vonzási körébe az aktív élő cselekvő, az ágens még határozó formájában sem kerülhet be” (E. Abaffy 1978: 287).

Felmerül azonban a kérdés, hogy valóban nincs-e implikálva ágens az ergatív igék esetében. Hogy példamondatainkat idézzük, a hajót egy ágens is elsüllyesztheti, a jeget egy ágens is megolvasthatja. Talán közelebb járunk az igazsághoz, ha úgy fogalmazzunk, hogy az ergatívok esetében nem kötelezően van implikálva ágens.

Az angol *middle* és *ergative* különbsége véleményem szerint azonban mégsem ebben a mozzanatban ragadható meg. Az *ergative* igét tartalmazó mondat az alany állapotváltozását, a *middle* pedig az állapotát jelöli; mindkettő a mediális ige jellegzetes jelentéstartalma. Bár a magyar nyelvudomány az igenemekkel kapcsolatban nem használja az ergatív terminust, a problematika más terminológiával ugyan, de a magyar nyelvtanban is jelentkezik.

2.2 A mediális igék kognitív szempontú megközelítése. A másik elmélet, amelyről szót ejtek a kognitív szemlélet alapján foglalkozik az igenemekkel. Mint azt Suzanne Kemmer *The middle voice* című monográfiája (Kemmer 1993) alapján látni fogjuk, e szemlélet alapján meglehetősen tágan értelmezhető a mediális ige fogalma.

Kemmer nem elsősorban igékről, hanem szituációtípusokról beszél, amelyek bizonyos igékkel fejezhetők ki. Monográfiájában közöl egy ún. szemantikai térképet, amely bemutatja, mely szituációtípusokról beszél, és azt is, hogy ezek milyen szemantikai kapcsolatban vannak egymással (Kemmer 1993: 211). Hangsúlyozza, hogy a kategória rendkívül diffúz, nem egységes, nincsenek pontos határai, úgy véli azonban, hogy ennek ellenére koherens, és világosan megkülönböztethető szemantikai magja van. A kognitív szemlélet jegyében

Kemmer azt vizsgálja, az egyes szituációtípusok milyen módon képezik le az objektív valóságot. Minden szituációtípus esetén az események relatív kidolgozottsági fokát vizsgálja, ez alapján helyezi el őket a szemantikai térképen. Az események kidolgozottsági foka attól függ, milyen mértékben vannak az adott esemény szereplői, illetve eseménykomponensei nyelvilag megkülönböztetve a mondatban (Kemmer 1993: 129). A mediális szituációtípusokra az események alacsony kidolgozottsági foka jellemző. Ez kétféleképpen nyilvánulhat meg: vagy a szereplők, vagy az események megkülönböztethezőségének foka alacsony (uo.: 3). Munkáját összehasonlító és diakrón elemzésekre építi, bőséges, sok nyelvből vett anyagon dolgozik. Az egyes szituációtípusokba sorolt igéket több nyelvben formailag is vizsgálja olyan szempontból, hogy megjelennek-e rajtuk a mediálisra (illetve más esetekben más igenemre, reflexívre, reciprokra) jellemző formánsok (*middle marker*, *reflexive marker*).

Ezt a munkára azért is érdemes részletesebben kitérni, mert – talán a szemlélet viszonylagos újdonsága miatt – a magyar nyelvészetben még nem történt kísérlet arra, hogy kognitív szempontból vizsgálják az igenemek kérdését. Kemmer a szituációtípusokat a következő jellemzők szerint elemzi: a szituációban részt vevő szereplők, számuk, a közöttük lévő kapcsolat, a szereplők viszonya az eseményhez, az események száma. A következő szituációtípusokat mutatja be (uo.: 41–150):

Nem mediálisok:

- Egyszereplős esemény
- Kétszereplős esemény
- Passzív
- Direkt reflexív
- Indirekt reflexív
- Logoforikus reflexív
- Reciprok

Mediálisok:

- Testi tevékenységet kifejező mediálisok
- Indirekt mediális
- Logoforikus mediális
- Természetes reflexív
- Kognitív mediális
- Spontán események
- Passzív mediális

Térjünk át a konkrét szituációtípusokra, amelyeket Kemmer sematikus rajzai és példái segítségével fogok ismertetni. Az első négy típust a szerző prototipikus szituációtípusnak nevezi.

– **Egyszereplős esemény** (vagyis intranszitiv cselekvő). Egy ágens található benne, amelynek a cselekvése nem irányul semmire. *He speaks. Beszél.*

A

– **Kétszereplős esemény** (vagyis tranzitiv cselekvő). *Bill hit John. Bill megütötte John.*

A B

Az ágens szándékosan cselekszik, a patiensre pedig cselekedete hatással van, tehát a patiens jellemzője a ráhatottság. Az ágensi és a patiens szerep ugyanakkor egy nagyobb kategóriába, az ún. makroszerepekbe is besorolódik, mégpedig az ágens az *initiator*, vagyis a kezdőpont szerepébe, a patiens pedig az *endpoint*, vagyis a végpont szerepébe.

Az első két típus kijelöl egy tengelyt, és ezek között helyezkedik el a többi szituációtípus, amelyek átmenetet jelentenek az egy- és kétszereplős igék között. A passzív igenem pedig az egész egyszereplős-kétszereplős tengellyel (amely egyaránt aktív igéket foglal magában) áll szemben.

– **Passzív**. *John was hit by Bill. *Bill megütött John által.*

A B

Ugyanaz a kétszereplős esemény konceptualizálódik tehát másképpen, mint amelyet az előző példában láthattunk; a beszélő szempontja változik, az esemény aktív szereplője helyett ezúttal a patiens kerül előtérbe, azaz alanyi helyzetbe.

– A negyedik prototipikus szituációtípus a **direkt reflexív**. *I saw myself. Láttam magamat.*

A

Kemmer véleménye szerint két teljesen elkülönült tematikus szerepről van szó, amelyet a mondat szerkesztés is jelez. Ugyanakkor a mondatban megjelenő két szerepet (jelen esetben

experiens és jellemzett) ugyanaz az entitás tölti be. Tehát koreferencia áll fenn az esemény két résztvevője között, amelyet a szaggatott vonal jelöl. Az ábrából is látszik, hogy miért jelent ez középútat az egy- és kétszereplős események között: a szituációban két tematikus szerep van, de egy entitás.

– **Testi tevékenységet kifejező mediálisok** (*body action middles*). Négy alcsoportjuk van: az öltözés, testápolás igéi (*shave, borotválkozik*); a testhelyzet megváltoztatásának igéi (*sit down, leül*); a nem helyváltoztató mozgást kifejező igék (*turn, fordul*); valamint a helyváltoztató mozgást kifejező igék (*go, megy*).

A, E

A csoport igéinek definíciója: olyan tevékenység, amelyet a humán entitás önmagán visz végbe. Kemmer azért nem a reflexívekhez sorolta őket, mert az összehasonlító vizsgálatok alapján úgy találta, hogy nem a reflexív formáns, hanem a mediális formáns található meg rajtuk.² Kemmer véleménye szerint az ide tartozó igék azért helyezkednek el félúton a reflexív és az egyszereplős cselekvések között, mert az ide sorolható mondatok tartalmaznak egy végpontot, mégpedig olyan végpontot, amely a kezdőponttal azonos, azonban – ellentétben a direkt reflexív igék csoportjával – a kezdő- és végpont itt nem válik el egymástól nyelvíleg. Vagyis: az ember a saját testén cselekszik, de ugyanakkor a teste is részt vesz a cselekvésben. Ebben a típusban tehát a szereplők relatív megkülönböztettségének foka alacsony, ilyen szempontból jellemzi a kategóriát az események alacsony kidolgozottsági foka.

Térjünk át az indirekt szituációtípusokra, amelyek azért számítanak indirektnek, mert esetükben nem az ágens és a patiens, hanem az ágens és a címzett vagy kedvezményezett vannak koreferenciában.

– **Indirekt reflexív.** *Mary bought herself a coat. Mary vásárolt magának egy kabátot.*

A B

Az akció hatása visszahat magára a kezdőpontra. Mint a direkt reflexív esetében, itt is egy entitásról, de két világosan megkülönböztethető tematikus szerepről van szó az A-val jelzett szereplő esetében.

² Ugyanakkor a magyar példából látszik, hogy ez csupán tendenciaként érhető tetten; a magyar *borotválkozik* ige reflexív formánst tartalmaz.

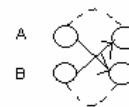
A logoforikus szituációtípusokat a komplex eseményszerkezet jellemzi, a főmondat igéje jellemzően a mondas, gondolás fogalomköréből kerül ki.

– **Logoforikus reflexív** szituációtípus a koreferencia miatt keletkezik. *Margaret says that she (azaz Margaret) will win the election. Margaret azt mondja, hogy (ő, azaz Margaret) meg fogja nyerni a választásokat.*

– A **logoforikus mediális** szituációtípus esetében a főmondat igéje alapértelmezésben vonatkozik az annak alanyára, vagyis a kezdőpontra, pl. a *decide, eldönt* ige esetében.

Az eddigi mediális eseménytípusokat – mint az az ábrákból is leolvasható – a szereplők alacsony megkülönböztettségének foka jellemezte. A következő két típus esetében az események megkülönböztettségének kérdése kerül előtérbe.

– A **reciprok** szituációtípus két résztvevős esemény, amelyben két reláció van, és mindkét szereplő kezdő- és végpont is egyben. *Mary and Jane congratulated each other. Mary és Jane gratuláltak egymásnak.*

– A **természetes reciprok** eseményeket a szerző a mediális kategóriába sorolja az események megkülönböztettségének alacsony foka miatt. Ezek olyan események, amelyek szükségszerűen vagy általában reciprok értelemben fordulnak elő. Az események alacsony megkülönböztetési foka azt jelenti, hogy nem lehet a két relációt kettéválasztani (időben sem). Csak szimultán fordulhatnak elő, szekvenciálisan nem, ellentétben a reciprok előbbi típusával. *The boys fought. A fiúk verekedtek.*

Csak a következőkben találhatjuk meg azokat a típusokat, amelyekkel kapcsolatban a magyar szakirodalom főbb, E. Abaffy nyomdokain haladó csapásiránya szerint is felmerül a mediális fogalma.

– **Kognitív mediális.** Három típusa van: emóciót, kogníciót és percepciót kifejező szituációtípusok. Mindhárom típusnak két további altípusa van.

Az első altípus esetében a szituációban szerepel stimulus. Az experiens a figyelmét a stimulusra irányítja, a stimulus pedig előidézi az experiens tudatában a mentális eseményt. *I hate him. Gyűlölöm őt.*

A B

A második esetben nincs külső stimulus, vagy nincs jelölve, azaz hangsúlyozva. *He got scared. Megijedt.*

A

Itt ismét azzal az esettel van dolgunk, amikor az alanyként álló entitás a nyíl mindkét végén szerepel, tehát egyszerre kezdő- és végpont. A szerző megemlíti, hogy ezekre az eseményekre az akaratlagosság alacsony foka jellemző. Ez E. Abaffy felfogásához köti őket, hiszen az ő csoportosításában jelent meg kulcsszóként a szándéktalanság mozzanata (E. Abaffy 1978: 289–91).

– **Spontán események** csoportja. Gyakran élettelen, ráhatott entitások fordulnak elő fókuszban, alanyként, patiens vagy jellemzett szerepben, a mondat ezek állapotváltozását vagy állapotát írja le. Ágens nélkül végbemenő folyamat, amely vagy magától történik meg, vagy ha van előidézője, akkor az semmiképpen nem ágens. Az akaratlagosság teljesen hiányzik belőle. A csoportra példa a *grow, nő* ige.

– **Passzív mediális.** Az alany patiens szerepben van, ebben az esetben van külső okozó, de nem jelenik meg a mondatban. Két típusa van.

Facilitatív: a patiens inherens tulajdonságát fejezi ki. *The branch breaks easily. Az ág könnyen törik.*

Ismertlen vagy általános az ágens. *One can work well here. Jó itt dolgozni.*

Kemmer új szempontokat vezetett be az igeik osztályozása során, egy részletesebb, több igitípust szerepeltető rendszert alkotott meg. Azáltal, hogy a mediális igeik fő tulajdonságaként az események alacsony kidolgozottsági fokát jelölte meg, jelentősen kitérítette a fogalom kereteit, számos olyan csoportot a mediálisok közé sorolt, amelyek más, nem kognitív alapokon nyugvó osztályozások szerint nem tartoznak a mediálisok körébe. A magyar szakirodalomban Kemmeréhez hasonló felfogásról Havas Ferenc fentebb említett tanulmányában olvashatunk.

Kemmer modelljének koherens voltát bizonyítja, hogy Virve-Anneli Vihman sikeresen alkalmazta az észti nyelvre (Vihman 2002). A magyar nyelvre való alkalmazhatóságát, az esetleges problémákat természetesen csupán egy erre irányuló tanulmány mutathatná be. Nyilvánvaló azonban, hogy a modell alkalmazása során az igeik

jóval nagyobb tartománya kapná meg a mediális besorolást, mint ami eddig a magyar szakirodalomban jellemző volt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- E. Abaffy Erzsébet 1978. A mediális igeikről. *Magyar Nyelv* 280–93.
- Fagan, Sarah M. B. 1992. *The syntax and semantics of middle constructions*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Fejős Edina 2005. A mediális ige kategóriája a régebbi magyar nyelvtanokban. Sinkovics Balázs (szerk.): *LingDok 4. Nyelvész-doktoranduszok dolgozatai*. Szegedi Tudományegyetem, Szeged. 69–87.
- Forgács Tamás 1998. Néhány megjegyzés a magyar igenemek kérdéséhez. *Magyar Nyelv* 301–312.
- H. Tóth Tibor 1996. A magyar igenemek kérdéséhez. *Magyar Nyelv* 269–286; 415–439.
- Havas Ferenc 2005. Tárgyas ragozás és medializáció. *Budapesti Uráli Műhely IV.* MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 147–186.
- Károly Sándor 1967. A magyar intranszitiv-tranzitiv képzők. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok V.* 189–218.
- Kemmer, Suzanne 1993. *The middle voice*. Benjamins, Amsterdam.
- Keyser, Samuel Jay–Roeper Thomas 1984. On the middle and ergative constructions in English. *Linguistic Inquiry* 381–416.
- Komlósy András 1992. Régensek és vonzatok. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Strukturális magyar nyelvtan I. Mondattan.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 299–527.
- Lengyel Klára 2000. Az ige. In: Keszler Borbála (szerk.): *Magyar grammatika.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 80–94.
- Signes-Codoner, Juan 2005. The definitions of the Greek middle voice between Apollonius Dyscolos and Constantinus Lascaris. *Historiographia Linguistica* 1–33.
- Vihman, Virve-Anneli 2002. Middle voice in Estonian. *Transactions of the Philological Society* 100: 1. 131–160.